

„EDINOST“
Izhaja po trikrat na teden v šestih izdanjih ob točkah, četrtek in sobota. Zjutranje izdanje izhaja ob 8. uri zjutraj, večerno pa ob 7. uri večer. — Obojno izdanje stane: za eno mesec . . . 1.—, za dva . . . 2.—, za tri . . . 3.—, za štiri . . . 4.—, za pet . . . 5.—, za šest . . . 6.—, za sedem . . . 7.—, za osem . . . 8.—, za devet . . . 9.—, za deset . . . 10.—, za eno leto . . . 12.—, za dve leti . . . 24.—, za tri leti . . . 36.—. Naročnino je plačevati naprej na naročbo brez priložne naročnice se uprava ne ozira. Posamezne številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 3 nč., izven Trsta po 4 nč.

EDINOST

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

„Edinost je moč“.

Razmere na Primorskem.

Interpelacija posl. *Spinčiča in dra. Laginje* in tovarišev do njegove ekselence gosp. ministerskega predsednika, kakor voditelja ministerstva za notranje stvari in do njegove ekselence, g. ministra za nauk in bogočastje.

Ozirom na interpelacijo poslancev *Spinčiča, dra. Laginje* in tovarišev od dne 9. aprila t. l. in ozirom na odgovor na isto od dne 11. maja t. l. dobili so podpisani zanesljivih poročil o detičnih dogodkih.

Iz istih izhaja, da radi vsakako neznatnega poškodovanja kapelice blizu Kopra — katero poškodovanje se je opazilo že ob 5½ uri zjutraj dne 6. aprila — ni možno kriviti slovenskih novincev, ki so šli v mesto še-le med 8 in 9. uro; nadalje, da ni res, da bi bili isti novinci pred svojim udom v mesto poškodovali neki tam nahajajoči se vrt za sočivje, ker je dokazano, da se je ono poškodovanje zgodilo še-le popoldne, in, kakor se zdi, ed roke, ki je nepoznana še sedaj, in je bilo istotako neznatno, ker je lastnik sam cenil škodo na k večemu na 1 gld.;

da torej vsaj teh dveh okoliščin ni možno pripisati v krivdo slovenskim novincem in da niso mogli biti povodom razburjenja mestnega prebivalstva, dočim se more dvomiti tudi o drugih okoliščinah, ki so se navajale v rečenem odgovoru na interpelacijo kakor vzrok razburjenja, ker se je celo ravnatelj c. k. gimnazija, lastnik omejenega vrta za sočivje, izrazil baje, da je vse izmišljeno, kar je bilo v tem pogledu pisano v „Piccolo“ in torej tudi v drugih listih, ki so poročali slično;

iz poročil, došlih prvopodpisanemu, izhaja nadalje, da dne 8. aprila t. l. ni bil le Ivan Muzla-
vič iz Srednje Škofije napaden „od množice, sestojede iz 30 glav, in ranjen od kamenja, sicer lahko, pa vendar ne neznatno“ — kakor se je izljubilo izraziti v odgovoru, — ampak tudi Martin Ulčnik iz Šmarj je bil napaden v mestu koperskem o bellem dnevu in ranjen tako, da je vsled rane moral

ostati v postelji. Ta slučaj morda ni neznan oblasti, ker je ranjenega Ulčnika neki gospod sprovel do jednega orožnikov.

Nadalje izhaja, da ni res, da bi bili slovenski dijaki dne 6. aprila t. l. odobraval „demonstrativno vedenje“ slovenskih novincev; da ni res, da so trije poznani postopači pretepli le „dva učenca na učiteljsku, ne da bi ju bili ranili“, marveč je res, da je bilo napadalcev 15—20, da sta pri tem dva dijaka, Vales in Klavara, tako dobila po glavi, da sta morala zavezanim glavama ostati v postelji, da sta bila ranjena, četudi nekaj bolj lahko, še druga dva, Grželj in Kumar;

da bi se nadalje moglo dokazati še drugih obžalovanj vrednih dogodkov v Kopru tudi po 6. dnevu aprila, da so bili slovenski dijaki uprav obkoljeni v štirih stanovanjih in se jim je žugalo razno, celo se smrtjo; dne 8. aprila jih je v stanovanju pri cerkvi sv. Blaža oblegalo kakih 30 oseb in jim je žugalo, tako, da je celo ravnatelj učiteljskega svetovalec dotičnim dijakom, naj zapusté mesto, kar so tudi storili istega dne takoj po obedu in so bili insultirani, ko je odhajal parnik; istega dne ob 3. popoldne je žugalo kakih 25 oseb v njih stanovanjih gojencem Pavlicu, Kutinu, Plesničarju in Mermolji, a ob 3¼ popoldne so napadli dijake Mermoljo, Marčelja in Kutina; dne 9. aprila je bilo napadenih več slovenskih dijakov o odhodu iz mesta s parnikom; po velikonočnih praznikih o povratku v Koper, dne 20. aprila med 5. in 6. uro popoldne je bilo 5 slovenskih dijakov, na parniku „Carli“, napadenih najprej od treh, pozneje pa od 15—20 oseb iz mesta koperskega, ki so dijake zasramovali in jim žugali z besedami: „non volemo ščavi“, „in mar con loro“, ter so se jim o tem kričale besede: „sto anno non i ga udienza a Vienna“; žugali so jim tako, da jih je mogel rešiti „usodnih posledic“ le c. in c. stotnik vitez Baronio v družbi z nekim vojakom in da so morali dijake, dospevše v mesto, spremljati štirje orožniki do njih stanovanj; dne 27. aprila je bil učenec Benažič v Calle Eugenia udarjen s palico

po ustih tako, da mu je močno tekla kri, in to vsled žuganja od strani nekaterih italijanskih učencev, ki so svoje slovanske součence v šoli zmerjali s „ščavi“ in katerim je zapretil Benažič, da jih ovađi ravnatelju; dne 20. maja ob 8. uri zvečer na sprehodu je bilo izživanih raznimi vsikliki 5 slovenskih dijakov od njih italijanskih tovarišev; o tej priliki so jim poslednji zaklicali tudi besede: „andè dove che volè, dal direttore o dal ispettor, noi non gavemo paura de nessun“.

Glasom istih, prvopodpisanemu došlih poročil šlo je dne 8. aprila t. l., v četrtek, ko ni bila šola, nekoliko slovenskih dijakov do postaje vodje orožnikov prosit ga varstva; ta jim je rekel, da je v jako težavnem položaju, ker je prebivalstvo zelo zdivjano in ker ima malo število moštva; ob 2. uri popoldne jim je sporočil voditelj c. kr. okrajnega glavarstva, namestništveni svetovalec Schaffenhauer-Neys, da jamči za njih varnost.

Vzlic temu zatrdilo so bili insultirani trije slovenski učenci kmalu popoldne o ukrcanju; ob 3¼ uri popoldne so se, kakor že rečeno, ponovili napadi na slovanske dijake.

Slovenskim dijakom po takem ni preostajalo drugega, nego misliti na to, kako zapusté mesto, v katerem niso bili varni. Smatrali so za svojo dolžnost, da to naznanijo svojemu šolskemu ravnatelju. Šli so k istemu nekateri in so mu izročili dotično pismo izjavo. Ravnatelj ni hotel vsprejeti iste in je ukazal dijakom, naj pridejo v šolo naslednjega dne, dne 9. aprila. Umerno je vsakemu pravično mislečemu, da ob opisanem stanju stvari niso mogli ubogati temu ukazu: večina njih je zapustila mesto ob 2. popoldni, ostali pa zjutraj s parnikom, o kateri priliki so bili napadeni kakor rečeno.

In zato, ker so storili tako, uvel je ravnatelj preiskavo zoper nje, in jim, tem pravim mučenikom, odtegnil štipendije, dočim ni ničesar storil zoper italijanske učence, ki so celo v šoli s ščavi zmerjali svoje slov. tovariše in ki so se udeleževali demonstracij proti poslednjim, pač pa je odredil, da so še nadalje uživali štipendije.

PODLISTEK

Fromont mlajši & Risler starši. 118

ROMAN.

— Francoski spisal Alphonse Daudet, preložil Al. B. —

In vsi trije so se zasmejali glasno kakor da se stari blagajnik šali nekoliko predrzno. — Smešen človek, očka Planus! Tudi on se je smejal, dasi ni bil baš volje posnemati druge.

Slednjič se je razjasnila stvar. Fromont mlajši je bil pred pol leta sam prišel, da je prejel denar, ki so ga imeli še v rokah Prochassonovi.

Žigi so se tresla kolena; vendar je imel toliko moči, da je odgovoril: „Seveda, seveda, spominjam se... Žiga Planus se stara, to se vidi... Rakovo pot gre z menoj, ljubi moji, rakovo pot...“

Na to je odšel vrli mož, brisoči si oči, iz katerih so vrele debele solze, pač od pristranskega smehu. Mladina pa se je spogledovala za njegovim hrbtom in majoca z glavami, vse so uganili.

Blagajnik je bil tako pretresen, da je moral sesti na klop, ko je ostavil hišo. Zato torej Žorž ni jemal denarja iz blagajne! pobiral je zunanje dolgove... kajti kar se je zgodilo pri Prochassonovih, se je ponavljalo lahko tudi pri drugih dolžnikih. Odveč je bilo torej, izpostavljati se še drugim poniževanjem!... a dan plačila... dan plačila!... Ta

misel je navdala Planusa z novimi močmi; otrli si je potno čelo ter se zopet podal na pot, da poskusi še pri drugem odjemniku v predmestju. A ta pot je bil previdnejši. S praga je zaklical blagajniku, ne da bi ustopil: „Dober dan, papá tako in tako... nekaj bi vas rad vprašal“.

Vrata je držal na pol odprta, njegova roka je krčevito držala kljuko.

„Kdaj smo poravnali naš zadnji račun? pozabil sem zapisati to točko“.

Dolgo, dolgo je bilo že tega, kar je bil plačan njih zadnji račun. Pobotnica Fromonta mlajšega je imela septembrovo dnevniko — pet mesecev je bilo torej od tedaj.

Vrata so se zaprla trdo.

Številka druga! in gotovo je povsod tako.

„Oh, gospod Žorž, gospod Žorž!“ je mrmral ubogi Žiga, in med tem ko je z upognjenim hrbtom in tresočimi se koleno šel dalje, se je peljala tik mimo njega gospa Fromonta mlajšega proti kolodvoru orleanskemu. A Klara ni videla starega Planusa, kakor tudi malo prej, ko je ostavila svojo hišo, ni opazila dolge vrhne sukoje gospoda Chébea in cilindra slovečega Delobellea; tudi ta dva sta bila mučenika plačilnega dne in sta skoro istočasno zavila okrog vogla ulice „Rue des Vieilles Haudriettes“ ter bitela proti tvornici in Rislerjevi

denarnici. Mlado ženo je preveč zajemal korak, katerega je imela storiti, da bi gledala na ulico.

In to je bila res težavna, da, strašna naloga! Prositi je imela starega Gardinoisa stotisoč frankov, moža, ki se je bahal, da vse svoje žive dni ni posodil ali izposodil niti solda, in ki je pripovedoval o vsaki priliki, da je štirideset frankov, katere si je bil moral izposoditi od svojega očeta za hlače, plačeval nazaj v majhnih obrokih. Ne samo nasproti drugim ljudem, tudi nasproti svojim otrokom se je stari Gardinois držal naukov skopuštvu, s katerimi navdaja zemlja vse kmete, ki je trda in večkrat zelo nevhvaležna tistim, ki jo orjejo. Dokler je živel on, niso smeli njegovi otroci nič dobiti od ogromnega njegovega imetja.

„Vse dobé, kar imam, kadar umrem“, je dejal često.

Drže se tega načela, ni dal nikakega prinosa svoji hčeri, Klarini materi, ko se je omožila, a pozneje svojemu zetu nikoli ni mogel odpustiti, da si je brez njegove pomoči pridobil znatno premoženje; kajti med posebnosti tega ravno tako bahavega kakor sebičnega značaja je spadala tudi zahteva, da naj vsakdo potrebuje njegove pomoči ter se klanja pred njegovim premoženjem.

(Pride še.)

Ker so pa povsem zanesljiva poročila, došla prvopodpisanim o dogodkih se slovenskih novinci, dne 6. aprila t. l. se slovenskimi učenci c. kr. učiteljskega v Kopru jako razlikujejo od opisa dogodkov v odgovoru na interpelacijo, od dne 11. maja;

ker je oni odgovor navdal slovenske učence z obupom in vse pravično misleče in razmere poznajoče s stimenjem.

ker se kaže, da so tudi tu, kakor sicer oblastveni organi, v prvi vrsti voditelj c. k. okrajnega glavarstva in ravnatelj c. k. učiteljskega, kazali jako veliko pristranosti, in jako malo objektivnosti, dovoljujejo si podpisani staviti nastopno vprašanje do ministerskega predsednika, kakor voditelja ministerstva za notranje stvari in do njegove ekscelence gospoda ministra za nauk in bogočastje:

1. Ali sta pri volji njiju ekscelenci, da dasta od ne zavzetih ter nepristranskih funkcionarjev preiskati dogodke glede slovenskih novincev dne 6. aprila t. l. v Kopru in glede gojencev c. kr. učiteljskega istotam in da-li sta pri volji, eventuelno postopati ne le zoper dotične izgreduke, ampak pozvati na odgovor tudi dotične oblastvene organe? in seobno

2. ali sta pri volji njiju ekscelenci, čim prej ukreniti potrebno, da slovenski dijaki rečenega zavoda dobe svoje štipendije, da ne bodo trpeli nadalje oni siromašni ljudje, ki jim dajejo hrano, in da bodo dijaki sploh mogli nadaljevati svoje študije?

Na Dunaju, dne 28. maja 1897.

DOPISI.

Iz Pomjana, začetkom junija 1897. (La dittatura Mlekus-Tomsica Paugnano.) [Izv. dop.] Tržaško lazi-trobilo, ki čuje na ime „Piccolo“, je v svoji večerni številki 5620 od dne 29. maja zopet jedenkrat zadelo ob občinsko upravo v Pomjanu. Seveda nekdo, ki bi bil silno rad občinski upravitelj ali vsaj prisodnik upraviteljstva, ne more mirovati, ker se mu noče spolniti srčna želja njegova. Lažnjivi dopisnik pač ne staneje v Kopru, ampak v Pomjanu, saj to vsakdo lahko vidi, ako le pozna razmere. Sicer pa naj le piše, kar mu drago, samo da bi pisal resnico. No, za verne čitatelje „Piccola“ je to dobro, saj so vajeni prebavljati same laži. — Dopisniku ni povšeči dosednji občinski upravitelj, g. Mlekus; ob jednom se pa zadeva ob župnika v Pomjanu. Oba sta mu na poti. In zakaj? Gosp. upravitelj Mlekus je postopal popolnoma nepristransko in zakonito, in zato ni povšeči koperski gospodi in njihovim podrepnicam v Pomjanu. Nasprotniki bi namreč silno radi imeli na krmi občine v Pomjanu, tukajšnjega upravitelja c. kr. pošte, znanega strašnega agitatorja in kolovodja italijanske stranke na Pomjansčini. To diši nasprotnikom in nič drugega, in gotovo tudi še bolj njemu.

Glede župnika v Pomjanu moremo pripomniti le toliko, da ima isto pravico vtikati se v občinske stvari, kakor g. Bartolich, in morda še več, ker plačuje namreč več davka, nego poslednji. Kedo je pa v svojem postopanju bolj neodvisen, ali g. župnik ali g. upravitelj ces. kr. pošte, naj nam blagovoli odgovoriti slavno c. kr. ravnateljstvo v Trstu. Sicer pa pustite g. župnika pri miru! Njega ne vstrašite, tudi če še toliko pišete o njem, ker gotovo dobro vé, da si mora vsak pošten duhoven šteti v čast, ako ga graja židovsko trobilo „Piccolo“, kajti: hyale „Piccolove“ nas Bog varuj!

In kaj je bódlo tako v oči lažnjivega dopisnika? Edino to, da je gosp. upravitelj stanoval v župnišču. Kam drugam naj bi bil šel? Ali v kako drugo hišo stenice pobirat? Kje naj bi se bil hranil? Ali naj bi jel sleherni dan po trikrat le polento in kapus! Najbrž je želel dopisnik, da bi se bil hranil pri g. Bartolichu!

Veste kaj, lažnjivi dopisnik iz Kopra recte iz Pomjana: „de gustibus non est disputandum“, to velja tudi za kuharice, posebno če so že prekoračile pol stoletja v svojem življenju. Upam, da nas razumete!

Tudi to boli dopisnika, da je g. upravitelj občeval z g. župnikom? Na tako predrznost židovskega lista bi pač ne bilo treba odgovarjati, a vendar odgovorimo, da tudi to malo pojasni razmere na Pomjansčini. C. kr. avstrijski uradnik pač

ni mogel prijateljsko občeovati z osebami, ki kriče o vsaki priliki: evviva Italia! evviva Umberto!

Dopisnik navaja tudi dva konkretna slučaja, kako je vladalo v Pomjanu pod diktaturo napadenih gospodov, češ, glejte! glejte! tržaški „fija-keri“ in pometalci, kako se vlada gori v Pomjanu! Oba slučaja sta lažnjivo zavita, torej popolnoma neresnična. Če je g. upravitelj naznanil na pristojno mesto nemirneže v Pomjanu in drugod, tega ni storil brez vzroka, ampak je to storil, ker je moral po zakonu. Ako je neopravičeno naznanil razgrajalce, zakaj so pa bili kaznovani? Pa to bodi opomnjeno v oklepaju, da g. upravitelj ni naznanil samo jednega, ki bi bil jednega nadlegoval, ampak takrat jih je bilo več. Dopisnik naj le gre povprašat na c. kr. sodišče v Koper, tam izve natanjčno, zakaj jih je naznanil. Odgovorite, pa g. dopisnik, na to vprašanje, saj ste se dostikrat posmehovali na tistem, ko je vaša verna sodrga, napila irredentističnim duhom — in tudi žganjskim — zaničevala naše ljudi edino le zato, ker so volili po svojem prepričanju. Kaj mislite, da bodele pometali z nami! Motite se, minuli so oni časi. (Zvršetek pride.)

Politiške vesti.

V TRSTU, dne 9. junija 1897.

Simptomatično. Poloficijozni „Fremdenblatt“ javlja, da je Njegovo Velikanstvo posebnim zadovoljstvom vsprejelo addresso gospodske zbornice. Ako povdarja to list „Fremdenblattove“ vrste, potem mora biti že res. To povdaranje zadovoljstva na najvišem mestu z addresso gosposke zbornice je simptomatično. Saj vemo, da se je ta addressa vsprejela po kompromisu srednje stranke z desnico, a da so proti tej adresi intrigovali na vse mogoče načine — liberalni člani gosposke zbornice. To povdaranje zadovoljstva na najvišem mestu se lepo vsporeja z dogodki o vsprejemanju parlamentarcev desnice in zbornice poslancev.

Proti jezikovnim naredbam. V Brau je bil te dni shod županov nemških mest. Na shodu so protestovali proti jezikovnim naredbam in potem so šli in so zapeli na javnem trgu — Die Wacht am Rhein. To je bilo vsaj odkritosrčno, da se povedali, da borbo zoper jezikovne naredbe ne bijejo z nemško-avstrijskega, ampak z vsenemškega stališča. Sklenili so tudi, da ne pošljejo deputacije do avstrijskega ministerstva, ampak peticijo parlamentu. Nadejamo se pa, da protestantje dobe pojasnili, da tudi parlament sodi z avstrijskega stališča o potrebah naše države ter da tudi njemu ne določajo smeri gromoviti zvoki pesmi „Die Wacht am Rhein“.

Klin s klinom. O zaključenju drž. zbora piše „Glas Naroda“, da bi se zbornica toliko časa ne smela zaključiti, dokler se ni sprejela addressa. Po tem kaže, da je zares zmagala obstrukcija in je podlegla — večina. Stvar je kočljiva in se ne ve, kako se izcerpi. Nemci, oziroma liberalna levica, poslužila se je v dosego svojih namer skrajnega sredstva, proti kateremu se je nemogoče boriti — inteligentnemu človeku. Kos ulice se je preselil v parlament, koji gospodje so si nadeli krinko svojati, kakoršno vidimo v kaki piranski ali koperski luži, za toliko časa, da preženo plemeniti živelj. In posrečilo se jim je — kako bi se jim ne! — seveda na račun svojih volilcev. Toda kaj jim je tudi volja ali nevolja naroda, samo da zmagaajo nad — Slovani, katerih se menda boje kakor hudič križa! Menijo, da proti Slovanom je vsako plemenito postopanje nepotrebno in tako si domišljajo, da so storili čin junaštva s svojim neolikanim vedenjem. To si morajo dobro zapomniti naši poslanci. O bodočem zasedanju, ako bodo vztrajali, godilo se jim ne bode nič bolje, toda, to jim pribijamo na srca: ako se bode levica vedla proti njim, kakor da ne bi zaslužili boljšega vedenja, vede naj se tudi naša večina proti levici tako, kakor taka družba zasluži. Klin s klinom!

Kongres avstrijskih socialstov na Dunaju. V včerajšnji seji je bilo predloženih mnogo predlogov. Nekateri teh predlogov nas zanimajo, ker dajo slutiti, da je vendar med socialisti tudi takih, katere je začela peči vest radi postopanja vodstva socialnodemokratske stranke proti avstrijskim narodom. Tako je „sodrug“ dr. Berstl jako ostro govoril zoper vodstvo stranke, katero poslednje

sta branila poznana Adler in Pernsterfer. Češki delegatje pa so obžalovali, da je bila izjava socialnih demokratov čeških v zbornici poslancev sestavljena tako, da so je mogli Mladočehi tolmačiti neugodno za socialistiško stranko. To bi kazalo, da sodrugi imajo vendar nekoliko respekta pred onim, kar se imenuje — narodna volja! Pa še jeden pojav je bil značilen. Nekoliko delegatov je obžalovalo, da se postopanje socialistične stranke tolmači tako, kakor bi ista podpirala židovstvo; glavno delovanje socialnodemokratske stanke da je urejeno v zmislu mednarodne socialne demokracije. O vest, o vest! Kako vendar priznavaš, kadar protestuješ! Kar se pa dostaje poslednje trditve, da se tudi socialno demokratska stranka avstrijska ravna po programu mednarodne demokracije, moramo pa že opaziti zopet in zopet, da na dotičnih poslancih v drž. zboru smo videli dosedaj bore malo „mednarodnega“, pač pa smo videli iste v divnem a tudi ropotajočem soglasju z nacionalizmom najodurnejše in najneliberalnejše oblike.

Med ostalimi predlogi bi bilo omeniti še treh: a) socialnodemokratski poslanci naj delajo na to, da se bode zbornica obveščala o važnih dogodkih v vnanji politiki; b) da je prirejati shode po vsej Avstriji s točko na programu: „Klerikalni šolski načrt in njega posledice“ in c) da se je bojevati z vsemi sredstvi za uvedenje splošnega volilnega prava.

Rusija na straži. Rusija mora biti zares često stražnica Evrope. Ruski listi so pričeli resno vojno proti nakanam Anglije v Transvalu (južna Afrika) in opozarjajo evropske vlade, naj ne dopuste, da bi se Anglija na njih škodo preveč razširila v Afriki. Veliki kramarici ugaja zlato blesteči Transval in njega plodna zemlja, kakor so jej ugajali Ciper, Malta, Egipt in zadnji čas že tudi — Kreta. In kar ugaja kramarici, to bi rada imela. Seveda, vse to bi šlo, ako bi — družih ne bilo na svetu. Večna deviza v bojih človeštva!

Sveti oče carju. Lev XIII. je poslal carju Nikolaju posebno zahvalno pismo radi naklonjenosti carjeve katoliški stvari. Carju samemu se je zahvaliti, da so se nad tri leta trajajoča pogajanja glede namestitve izpraznenih škofij konečno poravnala ugodno stolici. — To dejanje carjevo bode menda pa žrjavica na téme nekaterim našim gospodom, ki vidijo v Rusiji in v osebi carjevi nasprotnika naši cerkvi!

Različne vesti.

Mestni svet tržaški bode imel nocoj svojo XII. javno sejo. Seja utegne postati jako „zanimiva“, ker bode na dnevnem redu razprava o poročilu komisije o prošnjah za osnutje slovenske šole; mimo tega harangira „Piccolo“ mestni svet, da naj poda „slovesno manifestacijo“ ter izrazi kako misli o „prizorih divjaškega nasilstva“ pred vratmi Trsta. — Ker pa je že tako, da glas „Piccola“ seza tudi v mestno dvorano, pričakovati nam je za gotovo jako „zanimive“ seje.

P. S. V trenutku, ko smo zaključili list, došlo nam je poročilo, da je seja odložena.

Birma. V torek je prevz. škof tržaški delil zakrament sv. birme v cerkvi pri oo. jezuitih. Birmancev je bilo 92. Včeraj je bila birma v cerkvi sv. Antona novega.

Slovenec novomašnik v Ameriki. Gospod Andrej Smrekar iz Kneže pri Tolminu je daroval na binkoštno nedeljo novo mašo v Townu v Minnesoti.

Zopet „opominski listi“. Te dni se mi je pri-tožil neki posestnik iz sv. Mar. Mag. spodnje, da so mu poslali laški „Opominski list“, katerega pa ni hotel sprejeti. Davkarski sluga pa mu je odgovoril: „Meni je ukazano od v l a d e (??), da, ko bi kdo ne hotel sprejeti italijanskega „Monitorio“, naj listič kar pustim in odidem“, Rad bi vedel, kaj ima „governo“ ukazovati na davkarji in ako je poslednja res tako energična, da daja taka navodila? Davkoplačevalci pa, katerim se laški opomini puščajo proti njihovi volji, naj dotične nesejo na vodstvo davkarije in naj tam zahtevajo slovenskih ali pa naj iste vrnejo v priporočenem pismu. Na vsak način pa naj take dogodke javijo uredništvu „Edinosti“ da isto povzdigne svoj glas proti takemu nezakonitemu postopanju.

Nebodigatreba.

O dogodkih pod Škedenjem. Pravna znamenja „pod Škedenjem“, ker v vasi sami ni bilo nikakih izgradov. Italijanski listi kar besne zoper domačine. Včerajšnji „Indipendente“ je bil zapljenjen bajé radi hujih napadov na slovensko narodnost. Tudi „Piccolo“ ne zaostaja v zagovarjanju — tujcev, inozemcev, in v zasramovanju domačinov, avstrijskih državljanov. Kako divno in brezprimerno ljubeznivo slika „romagnolo“, ki grede v skrajne meje potrpljenja; tudi oni Onorato Fuscioni, katerega so odveli v ulico Tigor, je nosil pri sebi dolg nož le zato, da bi — se branil. Kdor ne veruje, ne bo le smel nikdar več čitati „Piccolovih“ — lažij.

In kako liberalen — in kako skrben je „Piccolo“ za varnost „nedolžnih romagnolov“! Kar solze pretaka in kremži se liki užaljeni samosrajčnik, ker so — po njegovem menenju — zaprli veliko premalo Slovencev in še od teh — to ga peče najhuje — so jih zopet izpustili nekaj. Štirje, le štirje so v zaporu! To peče „Piccolo“. „Non possiamo nascondere la strana impressione che lasciano in noi queste notizie“.

Seveda, kar vse Slovence naj bi zaprli ali pa odpodili odtod, da bi mogli po tem „romagnoli“ svobodno gospodovati na — slovenskih tleh.

In potem psuje „Piccolo“ dalje, da proti delovanju vseh, ki se trudijo, da se reši stvar, kakor zahtevajo pravica, civilizacija in kultura dežele, stoje — kamenje in motike barbarov (!!!), ki ne poznajo družega, nego „impulze divjaštva“, „instinkt brutalnosti“. — Tako pišejo laški listi o svojih soobčanah, o ljudeh, ki točno vrše svoje dolžnosti do države in do občine in ki niso storili družega, nego da so se bali za svojo kožo. Naj se nam ne šteje v zlo, ali mi moramo povedati odkrito, da strmimo, da je dovoljeno „Picco“, pisati tako sramotno o avstrijskih državljanah in in na ljubo — inozemcem!! Slavne oblasti naj vedo, da taka drzna pisava mora ustvariti razburjenje tudi tam, kjer ga še ni. Pomisljijo naj le, da se tako nezaslišano piše o prav tistih Škedenjcih, ki so bili najbolj mirni med vsemi okoličani v vsem tem burnem času. Po takem sramotnem postopanju morajo biti napeti odnošaji med mestom in okolico.

In ker „Piccolo“ vedno povdarja „sloveni“, „sloveni“ in „sloveni“, ga pa že moramo vprašati, ali je tudi slovensko sovražstvo krivo, da ne morejo trpeti italijanskih delavcev skoro nikjer po svetu?! Ali je bilo le „uzorno vedenje“ krivo, da je bilo strašnih izgradov proti Italijanom opetovano že v Švici, na Francozskem in v Ameriki?!

„Piccolo“ govori o „barbarstvu“, ki proganja Italijane. No, mi konstatujemo še enkrat, ker smo dobro obveščeni, da so tudi nemški delavci popolno soglašali se Slovenci in da so istotako ostro obsojali drzno in arogantno postopanje italijanskih delavcev. Torej so tudi nemški delavci — barbari! Čudno res, nemški in slovenski delavci grede tudi križem sveta in — dasi so „barbari“ — nikjer ni izgradov radi njih; kamor pa prihajajo italijanski delavci, te pohlevne, nedolžne dušice, je pa izgradov skoro — povsod! Res čudno, zelo čudno! Mari pa žive povsod po svetu sami barbari in da le zato ne morejo trpeti italijanske — kulture?!

Slovanska čitalnica je imela v soboto 31. maja t. l. svoj letni občni zbor in volitev novega predsednika in odbora. Predsednikom je bil voljen gospod Dr. Otokar Rybář. Novi odbor se je konstituiral v prvi seji nastopno: gosp. Ante Truden podpredsednik, Ante Bogdanović blagajnik, Franc Toros tajnik, Ivan Mankoč oskrbnik, Viktor Klinar knjižničar, Dr. Josip Abram, Ivan Šabec in Gregor Bartel odborniki. Dr. Drago Lukež, Ivan Abram in Ivan Krivožić namestniki. Gracijan Stepančič, Drag. Paternost in Vinko Perušek pregledovalci računov.

Pevsko društvo „Zarja“ v Rojanu priredi prihodnjo nedeljo dne 13. t. m. izlet k sv. Mariji Magdaleni spodnji. Sestanek bode v krčmi gosp. Miklavca.

Svetoivančanom se naznanja da se otroški vrtec odpre gotovo v dveh največ treh tednih. Kriva zamudi ni ne vrtnarica ne kdo drugi, ampak le prošnja, ki roma od kraja do kraja. Ko se pa enkrat odpre, trajal bode ponk naprej brez počitnic.

XXXII. občni zbor „Slovenske Matice“ bode v sredo dne 23. junija ob pol petih popoldne v

klabovi sobi „N. rednega doma“ v Ljubljani na Fran-Josipovi cesti št. 10.

Narodni fond. Prijatelj našega lista nam piše: V teh dneh, ko mednarodni kapitalizem zatira in mori vse javno življenje, ko je v nevarnosti ne samo politični, marveč tudi gospodarski obstanek našega naroda, potreben bi bil trden denarni jez, ki bi zadrževal nadaljnje prodiranje mednarodnega gospodarstva v nas. V to svrha naj bi se zbral ves narod slovenski, da donaja kamenje za ta jez. Vsaki, tudi mali kamen poleg velikega, je dober, da se vzida v krepko obrambo.

Slovenski bogataši naj bi položili tisoč v v akcijsko svoto, mali posestnik ali delavec naj bi položil samo petak ali tudi manje. V kratkem času bi se nabrala velika svota, s pomočjo katere bi se lahko delovalo plodonosno na korist družbe in na korist vsega naroda! Kjer bi kazalo, pričelo bi se delati skupnim narodnim kapitalom, kar posamičnikom nikakor ni mogoče in v kratkem bi prišlo veliko gospodarskih podjetij v narodne roke. Poreče se morda, da je to nemogoče. Ne, vse je mogoče! Le treba se lotiti dobre stvari z razumom in — resno voljo! Na Goriškem se je pokazalo, da se da veliko doseči z vztrajnostjo in umom. Zakaj bi se ne dosegla gori označena svrha, kar bi bilo velikanskega pomena za naš narodni in gospodarski napredek? Samo hoteti moramo, ako hočemo — živeti. (O tem se je razpravljalo že neštivilnokrat, ali brez uspeha. Nekateri nočejo in te so navadno oni, ki bi zamogli in ki imajo. A oni, ki bi radi, ne morejo sami, ker so preslabi. No, pa vsaka stvar more dozoreti jedenkrat; morda dozori kedaj tudi ta. Ravno sedaj je vročina na pravi stopinji. Op. ured.)

Štajerski poslanec Berke je v seji državnega zbora, dne 25. maja t. l. stavil jako važen in umesten predlog. Nasvetoval je namreč, da se kmetijske zadruge omejijo po narodnosti. Ako se to izvede, ne bodo zamogli narodnostni prepiri vtikati se v stvari kmetijskih zadrug, kar bi sosebno veliko koristilo na Štajerskem, Koroškem in Primorskem. — Da, vzlasti na Primorskem!

Posojilnice. Kmetiska posojilnica ljubljanske okolice je že velik denarni zavod, lani je imela 1.575.842 gld. prometa in 3100 gld. dobička. V svojih rezervnih zakladih ima 17.302 gld.

Posojilnica v Radovljici je imela v svojem 6. upravnem letu 583.970 gold. prometa, 2130 gold. dobička in 6736 gld. rezerve.

Posojilnica v Mokronogu na Dolenjskem napravila je 1896. leta 25.571 gld. 88 nč. prometa. Čisti dobiček je znašal 233 gld. 42 nč. Prihranjena zaloga pa znaša 510 gld. 30 nč.

Posojilnica v Ribnici na Dolenjskem je imela lani 599.768 gld. prometa, 5092 gld. dobička in 18.414 gld. rezerve.

Kmetijska posojilnica na Vrhniki je imela lani 741.402 gld. prometa, 3856 gl. dobička in 29.759 gld. rezerve.

Posojilnica v Kopru je imela lani 34.248 gld. prometa, 654 gld. dobička in 5998 gld. združnega kapitala.

Podporno društvo za slovenske visokošolce v Gradcu. Skoro bo dve leti, odkar je po večinoma znanih nepremišljenih homatijah krenilo delovanje „Graške podpiralne zaloge“ na pot, kamor ji ni moglo slediti zaupanje slovenskega podpirajočega občinstva. Ker pa so usahnili viri, skrčile so se tudi poprej toli izdatne in mnogoštevilne podpore na redke in neznatne zneske in konec je ta, da strada mnogo slovenskih visokošolcev v Gradcu. To ni na škodo samo njim, temveč vsemu narodu slovenskemu, kateri živo pogreša izučenega naraščaja v vseh slojevih javnega življenja. Pomislimo le na novi civilnopravdni red! Kje dobimo potrebno število pravdnikov, ako si jih ne odgojimo sami? A kako pomoči? Prosjačiti doneskov zavozeni „podpiralni zalogi“ bilo bi brezuspešno v sedanjih razmerah. Čakati utokov, s katerimi so se bahali nekaterniki da sami obračunajo z akademskim senatom? S tem bi se le podaljšala doba stradanja za sedanje uboge dijake v Gradcu. Edino sredstvo iz te zagate je bilo, osnovati novo popolno neodvisno „podporno društvo za slovenske visokošolce v Gradcu“. Pravila temu društvu, sestavljena po uzoru jednacega Dunajskega društva je potrdila visoka vlada.

Društveno delovanje se začne z osnovalnim občinim zborom dne 23. rožnika t. l. Osnovalni

odbor pa se obrača v imenu podpore vrednih in potrebnih slovenskih dijakov Graških do vsega slovenskega občinstva z najljubše prošnjo, naj blagovoli nakloniti obilnih doneskov novo ustanovljenemu društvu. Osnovni odbor.

Štrajki na vseh koncih in krajih. Te dni so ostavili delo delavci tukajšnje tovarne Mediano. Stvar pa se je poravnala takoj naslednjega dne in sedaj so zopet na delu vsi delavci. — Trše je šlo se štrajkom služnikov tramvoja na Dunaju. Štrajk je bil skoro popolen, tako, da je moglo le malo voz na progo. A ravno ob tej priliki se je pokazalo, kolike važnosti je tramvaj za večja mesta. Ljudstvo je prav živo občutilo to in je težko pogrešalo promet po tramvaju. Včeraj še le so dovela pogajanja do sporazumljenja medravnateljstvom tramvajevе družbe in služniki. Družba je dovolila nekoliko olajšav. Važnejša koncesija je ta, da služabniki tramvoja po dveh letih službovanja postanejo stalno nameščeni, a po 12 letih definitivno.

Kraški portreti. *)

Spisal Anton Zajc.

I.

Postavna, mična, duhovita in korenjaška: pravi original zavedne kraške Slovenke. Iz njenega govorjenja veje čisto in odkritosrčno rodoljubje, radi česar ti postaja simpatična takoj, ko si se spoznal z njo. V njenem stanovanju se nahaja Cirilova nabiralna pušica: v zalogi pa ima društvene vžigalice, svinčnike, knjige in podobice slavnih slovenskih mož. Širom Slovenije poznana v raznih krogih, kajti njeno stremljenje je jedino le to, koristiti rodu in domovini. O vsaki priliki bodri narodno zaspano ženstvo; zato pa je slabo v čisli pri nekojih zaspankah. Celó mož je dvomljivih značajev v narodnem pogledu, ki jej niso naklonjeni in ki pravijo, da je pretirana — panslavistinja.

Gospoda, ne tako!... Cenimo, spoštujemo in podpirajmo v delovanju značaje, ki žrtvujejo vse moči za domovino, ako hočemo, da nam jedenkrat prisije ona zlata svoboda, ki ogreva sedaj le naše zagrižene nasprotnike in sovraže.

II.

Kmetič je; v rodoljubju pa prekaša marsikaterega olikanca, ki je narodnjak na glasu. V potu svojega obraza preživlja pošteno sebe in svojo rodino; pičlo odmerjeni čas pa prevede z čitanjem dobrih slovenskih knjig in svobodnih časnikov. Ako govoriš žujim, diviš se njegovemu narečju, kakoršnega bi si želel našim tržaškim gospicam; če te pa je sprovedel na svoj dom, občuduješ umno gospodarstvo in čistočo, ki vlada v njegovih dvorih. Med svojimi sosedi vzbuja narodno zavest ter je tudi vedno pripravljen žrtvovati gmotno domovini v korist. V kratko rečeno: to je mož, da moraš pred njim sneti klobuk z glave... Bog nam daj samih takih Kraševcev!

*) Ljubezniva učiteljica naj oprosti dobrotno, da podajem danes mesto „tržaških“ dva „kraška“ tipa, katere sem pred nekoliko dnevi fotografiral mimogrede se svojim amaterskim aparatom. Op. pis.

Zgodovina slovenskega slovstva III. zv. in pragmatična slovenska hvaležnost. *)

(Dr. K. Glasar.)

(Dalje)

Pred devetimi leti, ko sem začel pisavati to delo, sem določil, da pripada najvažnejši del Stritarjevi dobi. S pokojnim Jerebom, ki se je, sam spreten opisovatelj slovenskih književnikov, zelo zanimal za zgodovino književnosti, sva se mnogokrat pogovarjala o osnovi takega dela. Najbolj bi rajnemu Jerebu bila ugajala knjiga s slikami kakor je npr. „Geschichte der deutschen Literatur“ (Heinrik Kurz) v 4 zv. ki se je 1873. l. v Lipsiji natisnila šestokrat, ali pa „Geschichte der deutschen Literatur“ (Otto v. Leixner) ki je zdaj začela izhajati v Lipsiji v tretje.

To smisel pa sva zavrgla, ker bi delo stalo mnogo več in ker bi se tudi težko dobile slike. Znani ste meni osnovi obširnih nemških slovstvenih zgodovin, n. pr. Kobersteinova in Gervinusova. Ozirati se moralo vsakako na osnove večjih del, ker je podpisanec a priori namenil izvršiti večje delo. —

*) V včerajšnjem oddelku vrsta 22 se namesto: jaz sem, glasi: jaz sem zato.

Lastnik korespondenčnega lista „Edinost“: Izdavatelj in odgovorni urednik: Fran Godnik. — Tiskarna Dolenc v Trstu.